

Vaste commissie voor Justitie en Veiligheid
uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Datum
8 juni 2021

Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Onderwerp

Commissiedebat 16 juni 2021 Criminaliteitsbestrijding en georganiseerde criminaliteit/ondermijning

Geachte leden van de Vaste Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid,

Op 16 juni 2021 debatteert uw commissie met de Minister van Justitie en Veiligheid over diverse onderwerpen tijdens het Commissiedebat 'Criminaliteitsbestrijding en georganiseerde criminaliteit/ondermijning'. Ten aanzien van de thema's/onderwerpen ondermijning, witwassen, digitale veiligheid en criminaliteit, lokale handhaving en enkele onderdelen van de (ondermijnings)wetgevingsagenda willen wij graag het onderstaande bij u onder de aandacht brengen:

- Brede aanpak van ondermijning – 400 mln. per jaar, tien jaar lang;
- veilige digitale samenleving;
- lokale handhaving versterken; en
- wetgevingsagenda om juridische knelpunten weg te nemen.

Brede aanpak van ondermijning

Ondermijnende criminaliteit is een stevig probleem en veroorzaakt grote maatschappelijke schade. Voor gemeenten met kwetsbare wijken en buurten zijn de problemen rond ondermijning ingrijpend, niet enkel qua criminaliteit maar de brede leefbaarheid en veiligheid wordt aangetast. De aanpak ervan is complex, kent een lange adem en vergt inzet van vele bestuurslagen op diverse terreinen.

Het vorige kabinet had voor de aanpak structureel € 10 miljoen en incidenteel € 100 miljoen uitgetrokken. Dat is veel te weinig. In diverse position papers (het Pact voor de Rechtsstaat, het Pact Beprijsd en Preventie met Gezag) van het Strategisch Beraad Ondermijning (SBO) wordt aangegeven en onderbouwd dat voor een effectieve ondermijningsaanpak op alle niveaus een investering van € 400 miljoen euro per jaar, met een looptijd van tien jaar, noodzakelijk is. Met deze serieuze investeringen, die onderdeel zijn van een bredere roep om structureel te

investeren in de rechtsstaat, kunnen we een langdurige integrale aanpak inzetten met goede verbinding van/met de ketens en netwerken rond veiligheid, zorg, sociale voorzieningen, onderwijs en (andere) private organisaties.

Concreet gezien willen gemeenten de volgende maatregelen:

1. Structurele financiering voor een langdurige, brede, integrale en preventieve aanpak gericht op ondermijning in de kwetsbare wijken, buurten en in landelijke gebieden. Een goede verbinding tussen de landelijke- en de regionale/lokale aanpak is nodig om elkaar te versterken, de RIEC/LIEC-structuur is daarbij van groot belang.
2. Verdere versterking van de strafrechtketen in de volle breedte, op landelijk én regionaal niveau: naar een geoliede machine en een lokaal ingebed strafrecht. Investeer ook in andere overheidsorganisaties die actief zijn in de aanpak van ondermijning. Hieraan gekoppeld moet de (effectieve) strafmaat voor plegers van georganiseerde (drugs)criminaliteit in lijn worden gebracht met de urgentie om ondermijning aan te pakken.
3. Biedt volwaardige mogelijkheden in wet- en regelgeving, voor informatie-uitwisseling op en binnen het gemeentelijke niveau in de aanpak van ondermijning.
4. Investeer in weerbaarheid en integriteit van volksvertegenwoordigers, bestuurders, het gehele lokale ambtelijke apparaat en iedere overheidsprofessional die ingezet wordt in de aanpak van ondermijning en de georganiseerde criminaliteit.
5. Maak mogelijk dat afgepakte gelden in een afpakfonds regionaal en lokaal geoormerkt terugvloeien ten behoeve van de aanpak van ondermijning.
6. Laat gemeenten informatie delen met instellingen uit het stelsel van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) en kennisdeling mogelijk te maken met financiële partners. Dit om de aanpak van witwassen te versterken.

Daarnaast zet de VNG in op een stevige rol voor het SBO als dé governancestructuur voor de ondermijningsaanpak, als integraal en interbestuurlijk adviesorgaan van de Minister van JenV, waarbij alle relevante vakdepartementen ook structureel vertegenwoordigd zijn. Voor gemeenten is van belang dat het SBO de centrale plek is voor de strategische beleidsontwikkeling, visievorming en wetgeving. Tevens dient het SBO door een (deels) onafhankelijke/ontkleurde structuur te worden ondersteund. Tenslotte is het nodig dat er meer verbinding komt met andere stuurgroepen, onder andere met het Multidisciplinair interventieteam (MIT), het Landelijk informatie- en expertiseteam (LIEC), het Strategisch kenniscentrum (SKC) en de Landelijke fenomeentafels (LFT). Met deze inzet wordt beoogd het eigenaarschap van de ondermijningsaanpak daadwerkelijk bij alle betrokken (overheids)partners gezamenlijk neer te leggen.

Tot (in ieder geval) 2022 bestaat een Directoraat-Generaal Ondermijning (DGO) bij het Ministerie van JenV. Voor de ondermijningsaanpak wordt dit als een stevige impuls gezien, om op het landelijke niveau de aanpak aan te jagen en knelpunten weg te nemen. Het is wenselijk om de looptijd van het DGO gelijk te trekken aan de komende kabinetsperiode.

Veilige digitale samenleving

Gemeentebestuurders worden op drie manieren met digitale (on)veiligheid geconfronteerd. Ten eerste dragen zij zorg voor de continuïteit van de gemeentelijke dienstverlening en bedrijfsvoering (informatiebeveiliging). Ten tweede worden zij geconfronteerd met incidenten in de openbare ruimte die voortvloeien uit digitale ontwijking. Ten derde vervullen zij – vanuit de

verantwoordelijkheid voor openbare orde en veiligheid – een rol bij de bestrijding van digitale criminaliteit.

Gemeenten blijven zich inzetten voor het op orde brengen van de gemeentelijke digitale weerbaarheid. Zowel binnen als buiten gemeentehuizen is het denken over digitale veiligheid aan het verbreden. Het lijkt ook geen twijfel dat de samenleving steeds afhankelijker van digitale technologie wordt. Gemeentebestuurders staan nu voor de uitdaging om samen met lokale bedrijven sturing te geven aan de beheersing van risico's die met digitalisering samenhangen. Er moeten nog stappen worden gezet om gemeenten en ondernemers daarin regie te laten nemen. In de fysieke veiligheidsketen is dat al 'Chefsache' voor de bestuurder.

Concreet hebben gemeenten behoefte aan:

1. Actualisering van de rollen en bevoegdheden van gemeentebestuurders, zodat zij kunnen handelen op de raakvlakken van de informatieveiligheid van de eigen gemeentelijke organisatie en cybercriminaliteit, maar ook bij cyberverstoringen zoals het Citrix-incident in voorjaar 2020 en de hack in de gemeente Hof van Twente eind 2020.
2. Inzicht in de risico's die optreden bij digitale incidenten op het eigen gemeentelijke grondgebied. Als zich een incident voordoet, moeten gemeenten kunnen handelen. Daarbij zou het niet uit moeten maken of het incident bij publieke of private partijen plaatsvindt. Dat is een verandering t.o.v. de huidige situatie waarbij het optreden tegen digitale incidenten sectoraal is geregeld, denk aan het onderwijs, de zorg en het bedrijfsleven, en waarbij een gemeente dus niet vanzelfsprekend wordt betrokken.
3. Inzicht krijgen in het handelingsperspectief met betrekking tot online aangejaagde openbare orde verstoringen.
4. Beleidscoördinatie op rijksniveau. Nu zetten ministeries als BZK, EZK en JenV hun eigen lijnen uit. Dat moet gecoördineerd worden. Niet alleen op rijksniveau, maar ook met en tussen de decentrale overheden.

Lokale handhaving versterken

De politie staat onder druk. Tegelijkertijd nemen gemeentelijke Bijzondere opsporingsambtenaren (Boa's) steeds meer 'lichtere' handhaving voor hun rekening. Ook zien we bewoners die zich metterdaad inspannen voor veiligheid in de eigen wijk. Gemeenten willen graag investeren in veiligheid, waarbij de samenwerking met politie en andere veiligheidspartners van onmiskenbaar groot belang is. Met een kanttekening: deze investeringen leggen een zwaarder beslag dan nodig op de gemeentelijke begroting, doordat bijvoorbeeld boetes niet naar de lokale kas vloeien.

In dat besef dringen gemeenten op drie zaken aan:

1. Ter versterking van het toezicht in de openbare ruimte dienen Boa's meer bevoegdheden te krijgen; het huidige stelsel moet worden veranderd. Op dit moment vinden al diverse pilots plaats zoals een pilot verkeershandhaving in Utrecht (snelheidscontroles en 'beboeten rijden door rood'). Voor de verdere professionalisering wordt geïnvesteerd in opleiding en training en het waarborgen van de veiligheid Boa's met (gewelds)middelen.
2. De opbrengsten van boetes die Boa's uitschrijven, moet voortaan in de gemeentekas terechtkomen.
3. In het besef dat de beschikbare politiecapaciteit fors onder druk staat en dat zulks met name in de gebiedsgebonden politiezorg sterk tot uiting zal komen in de komende jaren, is het noodzakelijk dat geïnvesteerd wordt in de politie (en de gehele veiligheidsketen) zoals

opgenomen in het position paper voor de politie. Onderzocht kan worden hoe opleiden in het buitenland en het beter benutten van het regulier onderwijs tot versnelde/verhoogde instroom kunnen leiden.

Wetgevingsagenda

Voor het wegnemen van bepaalde juridische knelpunten voor de aanpak van georganiseerde criminaliteit/ondermijning is wetgeving noodzakelijk. Het gaat daarbij met name om:

- gegevensuitwisseling binnen samenwerkingsverbanden (de Wet gegevensverwerking samenwerkingsverbanden);
- screening van ambtenaren in de ondermijningsaanpak met de VOG-politiegegevens (de Wijziging van Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens);
- de inzet van bestuurlijke maatregelen bij woningbeschietingen (174a Gemeentewet); en
- het verbod op nieuwe psychoactieve stoffen (NPS)/designerdrugs en misbruik van lachgas (aanpassing van de Opiumwet). Hiervoor drongen we onlangs ook al bij u aan toen u op 2 juni met de ministers Grapperhaus en Van Ark debatteerde over het drugsbeleid.

Gemeenten vragen om een voortvarende behandeling van deze wetgevingstrajecten aangezien de criminele netwerken ongeremd verdergaan met hun activiteiten en hun ondermijning van de rechtsstaat en volksgezondheid, de leefbaarheid aantasten in wijken en buurten, en zodoende de garen spinnen bij het uitblijven van adequate wetgeving.

Graag zijn wij bereid om bovenstaande punten nader toe te lichten ten behoeve van het Commissiedebat.

Hoogachtend,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten,

mr L.K. Geluk
algemeen directeur